

RAZMERE V GOSPODARSTVU

Nič ne kaže na umirjanje razmer

Gospodarstvo opozarja na veliko negotovost, povezano z energetske draginjo, dobavami, rastejo tudi ostali stroški in vse skupaj se že preliva tudi v višje cene končnih izdelkov.

Barbara Perko

Dvig cen se dogaja že nekaj časa, odvisen pa je od rasti cen ključnih surovin, embalaže, cene energentov, pravijo v Ljubljanskih mlekarnah. Če se bodo cene tudi v prihodnje dvigovale, bodo primorani še dodatno dvigniti cene končnih izdelkov. »Ljubljanske mlekarnarje smo močno vezane na izvoz, saj izvozimo kar 45 % svojih izdelkov. Tem lahko tudi veliko lažje in intenzivneje dvigujemo ceno, kot pa izdelkom na slovenskem trgu. To pomeni, da slovenski potrošnik te cenovne pritiske občuti manj, kot jih občutijo potrošniki končnih izdelkov, ki jih izvažamo,« pojasnjuje **Tomaž Žnidarič, direktor družbe Ljubljanske mlekarnarje**.

Cenovni pritiski na živilskopredelovalno industrijo so se začeli že spomladi leta 2021. »Od takrat cene močno rastejo. Če

govorimo o za nas ključni surovini – mleku, je cena od začetka lanskega leta zrasla že za več kot 40 odstotkov,« pojasnjujejo.

Težav z dobavljivostjo embalaže za zdaj nimajo, ne izključujejo pa te možnosti v bližnji prihodnosti. »Zato smo naredili določeno varnostno zalogo za naše ključne izdelke,« pravijo. »Kar se tiče cen embalaže, so te višje za najmanj 20 % in vse tja do 40 %«.

Pripravljajo se na udarec

Celotna industrija se ukvarja z vprašanjem, kako čim bolj uspešno prebroditi višanje cen energentov. Za živilskopredelovalno industrijo sta ključni ceni plina in električne energije. V Ljubljanskih mlekarnah pravijo, da so glavne cenovne pretrese, ki jih je prinesel za več kot

300 % večji strošek plina, že absorbirali in tako ne bodo vplivali na poslovanje. Seveda v primeru, da ne bo prišlo do drastičnih podražitev.

Ker so pravočasno zakupili električno energijo za leto 2022, so Ljubljanske mlekarnarje uspešno prebrodile leto, se pa pripravljajo na udarec, ki ga prinaša prihodnje leto. »Sicer pa so vse naše investicije že nekaj let naravnane v zmanjševanje porabe energije in se nam količina porabljene energije na liter oz. kilogram predelanega mleka zmanjšuje,« pojasni **Tomaž Žnidarič, direktor družbe Ljubljanske mlekarnarje**.

Nujni ukrepi za zmanjševanje cene

Gospodarstvo že dlje časa opozarja, da morajo pristojni ukrepati. Gospodarska

Industrijska proizvodnja močneje odvisna od energentov

Rast industrijske proizvodnje v območju evra je bila aprila relativno šibka (+0,4 %) po visokem marčevskem padcu (-1,4 %) in odraža težave v dobavnih verigah, visoke cene energentov in oslabitev rasti novih naročil. Zaupanje v industriji je maja upadlo zaradi znižanja ocene o trenutni ravni zaloge naročil (največji padec v zadnjih dveh letih, vendar ostaja nadpovprečna). Vojna v Ukrajini in sprejetje paketov sankcij zoper Rusije krepijo negotovost v dobavnih verigah, ki zlasti velja za tiste dele predelovalnih dejavnosti, ki so močneje odvisne od ruskega zemeljskega plina in drugih surovin. Cene industrijskega blaga v Sloveniji so se v prvih štirih mesecih letos povečale za 16,8 %, od tega predvsem cene energentov (za 46,1 %). Rast industrijske proizvodnje v predelovalnih dejavnostih je bila

v tem času v Sloveniji visoka (5 %) kot tudi v rudarstvu (+28 %), medtem ko je bila izrazito negativna v oskrbi z električno energijo, plinom in paro (-13 %), na kar je imela vpliv zgodovinsko slaba hidrologija. Visoke rasti proizvodnje so v tem času zabeležili predvsem v visoko in nizko tehnološko zahtevnih dejavnostih. Kljub vsemu je bil prihodek od prodaje medletno višji za 17,5 %, zaloge industrijskih proizvodov za 19,8 %.

Vrednost kazalnika zaupanja v predelovalnih dejavnostih v Sloveniji maja 2022 medletno nižji za 10 odstotnih točk.

Pripravila: Analitika GZS

zbornica Slovenije je že konec lanskega leta predstavila predlog sheme pomoči podjetjem. V začetku junija je GZS na **predsednika vlade dr. Roberta Goloba, ministra za infrastrukturo Bojana Kumerja in ministra za gospodarski razvoj in tehnologijo Matjaža Hana** naslovila dopis, v katerem je vodstvo GZS predlagalo konkretno shemo pomoči nadpovprečno prizadetim podjetjem zaradi dviga cen električne energije in zemeljskega plina.

V Ljubljanskih mlekarnah si želijo ukrepov, ki bodo zmanjšali končno ceno in ki ne bi bili naravnani zgolj na gospodinjstva. »Uporaba vzvodov, ki omogočajo zmanjševanje cen energentov, bi pomagala tudi predelovalni industriji, ki je močno pod vplivom dvigovanja cen. V nasprotnem primeru bomo prisiljeni te cenovne pritiske še dodatno vključiti v končno ceno izdelka, ki pa jo bo na koncu spet plačal potrošnik,« opozarjajo.

Cene voznin ostajajo nestabilne

Veliko negotovosti je tudi v logistiki in transportu. »Cene voznin so nestabilne že vse od pojava pandemije naprej, pri čemer ni izzeta nobena modaliteta. Razlogi so zelo različni – od pomanjkanja kapacitet na ladjah in letalih do



Cena mleka, ključne surovine Ljubljanskih mlekarn, je od začetka lanskega leta zrasla za več kot 40 odstotkov.

pomanjkanja opreme ter najrazličnejših kadrov (pristaniških in letaliških delavcev, voznikov tovornjakov ipd.), blank sailingov, v zadnjem obdobju pa tudi porast cen energentov,« pojasnjujejo v podjetju **cargo-partner**. Cene energentov imajo še največji vpliv pri cestnih prevozih, medtem ko na primer cene ladijskih prevozov ostajajo trenutno na

enakem nivoju kot v prvem kvartalu in se po pričakovanjih do konca leta ne bodo bistveno spreminjale.

Kapacitete so omejene tako pri ladijskem kot letalskem transportu. »Pri ladijskih prevozih se še vedno pojavljajo blank sailingi in zamude ter hkrati dolge čakalne vrste za razklad v lukah. Del blaga zato preusmerimo preko zbirnikov,

Centralne banke z napovedjo dvigov referenčnih obrestnih mer nakazujejo na manj ugodne pogoje financiranja

Pritiske na višjo rast cen, ki so sprva izvirali predvsem iz učinkov, povezanih s covidom-19, zdaj poslabšujejo učinki novega vala dviga cen energentov, električne energije in hrane po invaziji Rusije na Ukrajino. Motnje v dobavnih verigah in svetovnem ladijskem prometu še niso minile, k čemur je prispevalo tudi delno zaprtje mesta Šanghaj. Centralne banke so tako prisiljene ukrepati ter postopno zvišujejo obrestne mere ali nakazujejo na to, kar bo vplivalo na višje obrestne mere zadolževanja države, podjetij in gospodinjstev. Povprečna tehtana obrestna mera na vse finančne obveznosti gospodarskih družb je v letu 2021 ostala na 2,2 % (2,5 % v 2019), v zadnjih 10 letih je v povprečju znašala nekaj nad 3 %. Ameriška centralna banka Federal Reserve je že marca letos začela s postopnim zviševanjem obrestnih mer, kjer naj bi letos prišlo do nadaljnjih dvigov obrestnih mer, saj FED želi zmanjšati presežno povpraševanje in si prizadeva upočasniti inflacijo, ki je hitrejša

od pričakovane. Tudi ECB je napovedala dvig obrestne mere, vendar je nakazala, da lahko fleksibilno poveča nakupe obveznic držav, katerih kreditni pribitki bi se močno povečali. Obseg posojil nefinančnim družbam v Sloveniji se je po nizki rasti končno okrepil (medletno +8,6 %) in je nad rastjo v območju evra. Nadaljeval se je trend rasti posojil gospodinjstvom, katerih rast je bila medletno pri 7,0 %. K višji rasti so pomembno prispevala predvsem stanovanjska posojila (11 %). Glavnina gospodinjstev je najela posojila s fiksno obrestno mero, kar je v luči dvigovanja obrestnih mer relativna varna odločitev.

Fiksna obrestna mera za nova posojila podjetjem do 1 mio EUR v Sloveniji je marca 2022 znašala 2,4 %.

Priprava: Analitika GZS



Foto: Miran Kamlič

Zamude pri dobavah in pomanjkanje prostora bodo težava še vsaj do konca leta.

kjer je zanesljivost malo boljša kot pri polnih zabojnikih. Velik problem je tudi pomanjkanje voznikov tovornjakov,« opišejo trenutne razmere.

Stroški so se zaradi vsega skupaj na posameznih poteh dvignili za nekaj večkratnikov. »Pri ladijskem prevozu zabojnikov tako opazamo dvig cen v višini 5- do 8-krat od dolgoletnega povprečja pred pandemijo, kar direktno vpliva

tudi na visoko povpraševanje po letalskem uvozu in posledično precejšno rast cen tudi v tem segmentu. Glede porasta cen pri ladijskih prevozih sta v ospredju predvsem t.i. Westbound tok zabojnikov (Kitajska – EU) ter t.i. Transpacific tok proti ZDA. Sledi ladijski prevoz iz EU v ZDA, kjer že opazamo velike težave pri samih luških kapacitetah pretovora, pomanjkanje kadra v pristaniščih ter

pomanjkanje kontejnerskih prikolic za tovornjake, za dostave do končnih destinacij. Dodatno pa k poslabšanju situacije prispeva porast ladijskih prevozov na globalnem nivoju, ki se je letos povečal za 5 do 7 % v primerjavi z istim obdobjem lani. Zaenkrat nič ne kaže, da bi se zadeve umirile.«

Fleksibilnost in alternativne poti

Zaradi negotovosti v vseh segmentih prevozov bodo še naprej pomembni fleksibilnost, hitra odzivnost, preučene alternativne poti in rešitve, urgentni prevozi ipd. »V cargo-partnerju bomo intenzivno delali na širitvi naše mreže, da bomo strankam lahko poleg rednih prevoznih poti zagotovili tudi različne alternativne možnosti. Kot do sedaj, se bomo tudi v prihodnje trudili za zanesljivost in visoko kvaliteto naših storitev,« napovedujejo.

Pričakujejo, da se bodo s pomanjkanjem prostora in zamudami pri dobavah ukvarjali še vsaj do konca letošnjega leta. V podjetju posebnih načrtov za naprej ne delajo, z izjemo otvoritve novega skladišča na njihovi lokaciji.

Upad prevozov ni izključen

Z zaskrbljenostjo dogajanje spremljajo tudi v podjetju SŽ-Tovorni promet. »Do

Uvoz v 2022 zaradi močnega domačega povpraševanja raste hitreje od izvoza

Gospodarsko aktivnost v letošnjem letu vse manj podpira realna rast blagovnega izvoza, kar je posledica še vedno prisotnih težav v svetovnih dobavnih verigah in visokih cenah energentov. Višje cene surovin in še vedno močno domače povpraševanje prispevata k rasti primanjkljaja tekočega računa plačilne bilance. Ker domače trošenje in s tem uvoz blaga in storitev letos raste hitreje od tujega povpraševanja in izvoza, se pričakuje, da bo prispevek neto izvoza letos spet negativen, kljub še vedno zmerni rasti izvoza. Nominalni izvoz v 1. četrtletju je bil od izvoza v istem obdobju 2021 višji za 21,6 % (znašal je 11,5 mrd EUR), uvoz pa je narasel za 49,1 % (znašal je 13,1 mrd EUR). Pokritost uvoza z izvozom je bila v obdobju od januarja do marca 87,4-odstotna, primanjkljaj v blagovni menjavi s tujino pa je znašal 1,6 mrd EUR. Podrobnejši podatki o gibanju izvoza in uvoza blaga v Sloveniji za 1. četrtletje 2022 kažejo, da se je trgovinska bilanca v enem letu poslabšala za

2,4 mrd EUR. V 1. četrtletju 2021 je Slovenija izvozila za 737 mio EUR več blaga kot uvozila, v enakem obdobju letošnjega leta pa smo uvozili za 1,6 mrd EUR več, kot smo izvozili. Glavnina te negativne spremembe je nastala pri kemičnih proizvodih (poslabšanje za 1,4 mrd EUR), in sicer tako pri organskih kemičnih proizvodih kot pri medicinskih in farmacevtskih proizvodih. Pri gorivih in mazivih je nastalo 348 mio EUR primanjkljaja, pri strojih in transportnih napravah 274 mio EUR (visoka rast uvoza avtomobilov, novih in rabljenih). Pri izdelkih, razvrščenih po materialu, je nastalo 185 mio EUR primanjkljaja (predvsem železa in jekla, barvnih kovin).

Pokritost uvoza z izvozom je bila v prvih štirih mesecih letos 87,6-odstotna.

konca leta 2022 pričakujemo nadaljevanje pozitivnih gibanj, predvsem zaradi povečevanja potreb po surovinah ob sproščanju ukrepov za zaježitev epidemije covid-19. Po drugi strani pa ostaja negotovost, povezana z vojno v Ukrajini,« pravi **Melita Rozman Dacar, direktorica podjetja SŽ-Tovorni promet**. »Rast cen energentov, inflacija, dvig cen surovin in upad proizvodnih aktivnosti nekaterih tovarn bodo lahko v gospodarstvu povzročili povsem nove težave z oskrbo. To lahko povzroči tudi padec rasti in upad prevozov v nekaterih segmentih. Soočamo se tudi s težavami zaradi dviga cen stroškov vzdrževanja lokomotiv in vagonov ter z ovirano dobavo materiala in rezervnih delov zaradi vojne v Ukrajini. Glede na naše delo v prvi polovici leta pričakujemo, da bomo dosegli cilje, ki smo si jih zastavili za leto 2022. Vsekakor bodo naslednji meseci velik izziv za celo slovensko logistiko.«

Negotovost pri spoštovanju rokov

»Večina podjetij, s katerimi sodelujemo, posluje v tem trenutku solidno, vendar pa imajo težave z visokimi cenami materialov in energije ter njihovo dobavljivostjo, kar povečuje negotovost pri spoštovanju



Foto: TECOS

Težave z visokimi cenami materialov in energije ter njihovo dobavljivostjo povečujejo negotovost pri spoštovanju rokov ter rekalkulacije že dogovorjenih cen.

rokov ter rekalkulacije že dogovorjenih cen,« negotovo stanje opiše **dr. Aleš Hančič, direktor družbe TECOS**. To se nekoliko odraža tudi v TECOS-u, ki sicer bistvenega zmanjšanja prometa v letu 2022 ne bo imel. »V letu 2023 pričakujemo umiritev razmer in stabilizacijo

poslovanja. Naša glavna usmeritev bo povečanje deleža prodaje na tujih trgih ter povečanje deleža proizvodnje v naših storitvah,« pravi Hančič. Prepričan je, da imajo največ potenciala za rast prav na tujih trgih, veliko rezerv pa vidi tudi na področju proizvodnje. ■

Dvig cen se prenaša tudi na drugo blago in storitve

Najpomembnejši dejavnik letošnje visoke inflacije je visoka rast cen energentov, obenem pa se krepijo tudi cene v drugih cenovnih skupinah. Te so posledica razmer na svetovnih surovinskih trgih, ki so se poslabšale po začetku invazije v Ukrajini. Cene goriv in energije so bile maja 2022 medletno višje za 21,1 %. Ob močnem domačem trošenju se cene energentov tako hitro prelivajo v dvig ostalih cen tudi vzdolž prehranske verige, le-te pa tudi v dvig stroškov dela. Maja 2022 so bile cene življenjskih potrebščin (ICŽP) višje za 8,1 % v primerjavi z majem 2021, pri čemer je glavnino rasti k cenam (70 %) prispevala rast drugih cen, ki ne spadajo v kategorijo hrane, pijač, goriva ali energije. Višje cene blaga (+9,8 % v enem letu) so k rasti prispevale dve tretjini dviga, višje cene storitev (+4,8 %) pa tretjino. Po inflacijskih kategorijah so največji prispevek na rast cen imele cene hrane in brezalkoholnih pijač (17 % dviga), katerim je sledil dvig cen v kategoriji prevoza (15,9 % dviga) in višje cene stanovanja, vode, električne energije, plina

in drugega goriva (14 % dviga). Cene v ostalih kategorijah so imele manjši prispevek, vendar se bo njihov prispevek h končni rasti cen verjetno še povečal, predvsem zaradi zamika med nastalim dvigom vhodnih cen in prenosom le-teh v končne cene. Prav tako so bile cene električne energije medletno nižje (-16 %) zaradi začasne oprostitve omrežnine na električno energijo. Ob vztrajanju visoke inflacije obstaja visoko tveganje prenosa inflacije v višje plače. Slednje bi lahko vplivalo na »plačno-inflacijsko spiralo«, kar bi zvišalo stroške dela ter poslabšalo profitabilnost poslovanja podjetij.

Cene storitev so se maja v enem letu podražile za 4,8 %. Blago dnevne porabe se je podražilo za 11,8 %, trajno blago za 9,2 % in poltrajno blago za 3,3 %.

Pripravila: Analitika GZS